

Η Παράκληση των αβοηθήτων και των απηλπισμένων.

Σοφία Μπεκρή, φιλόλογος-θεολόγος

Ο Θεόδωρος Β' Λάσκαρης, συνθέτης του Μεγάλου Παρακλητικού Κανόνος στην Παναγία, παρουσιάζει, μέσα από υπέροχες ποιητικές εικόνες, τις δυσκολίες του βίου του: «Νέφη των λυπηρών εκάλυψαν την αθλίαν μου ψυχήν», «εκύκλωσαν αι του βίου μου με ζάλαι, ώσπερ μέλισσαι κηρίον, Θεοτόκε», «των λυπηρών επαγωγαί χειμάζουσιν την ταπεινήν μου ψυχήν».

Πράγματι, ο ποιητής και «φιλόσοφος-βασιλεύς» δεν εκθέτει γενικώς «τις συμφορές του βίου» αλλά και τις ταλαιπωρίες που υπέστη ως αυτοκράτορας της πολύπαθης αυτοκρατορίας της Νικαίας, που αντιμετώπιζε διαρκείς απειλές από εξωτερικούς εχθρούς (Μουσουλμάνους, Φράγκους, Βουλγάρους, Δεσπότες της Ηπείρου) και από εσωτερικούς (ευγενείς αριστοκράτες), λόγω της φιλολαϊκής πολιτικής των αυτοκρατορών της.

Ευαίσθητη και φιλάσθενη φύση ο ίδιος, πικραμένος και συντετριμμένος από τις πολλαπλές δυσκολίες, δεν έχει που αλλού να καταφύγη ανθρωπίνως για βοήθεια. Προσφεύγει, λοιπόν, στην «κραταιά προστασία» της Θεοτόκου, τείνοντας «χείρα βοηθείας» και προσδοκώντας «την

θερμή της αντίληψη (= βοήθεια)». Εξ άλλου, η Υπέρμαχος Στρατηγός βοήθησε πάντοτε τον πονεμένο λαό της και είναι και γι' αυτόν «τον γυμνωθέντα απάσης βοηθείας» «η αβοηθήτων δύναμις και ελπίς απηλπισμένων».

Είναι χαρακτηριστικό ότι ο ποιητής δεν μένει μόνον στην έκθεση των προσωπικών του δεινών, τα οποία παρουσιάζει με παραστατικό τρόπο και με πλούσιες εικόνες από την φύση: «καταιγίς με χειμάζει των συμφορών και των λυπηρών τρικυμιαί καταποντίζουσιν», «συμφορών νέφη την εμήν καλύπτουσι καρδίαν», «την εμήν καρδίαν κατατριτρώσκουσιν βέλη των θλίψεων», αλλά εκφράζει παράλληλα και την πεποίθησή του ότι μόνον Εκείνη, η Δέσποινα του κόσμου, μπορεί να γίνη «η ταχινή βοήθεια», «εν τοις κινδύνοις ρύστις και προστάτις εν τοις πειραστηρίοις».

Από που, όμως, αντλεί ο ποιητής αυτήν του την βεβαιότητα, ότι η Παναγία θα προσέλθη αρωγός στις συμφορές του ιδίου και της αυτοκρατορίας του; Δεν ήταν, ασφαλώς, η πρώτη φορά που προσέτρεχε στην βοήθειά της και έβρισκε ανταπόκριση αυτός και το πολύπαθο γένος του: «εξ εχθρών δυσμενών και εξ αμετρήτων αναγκών και θλίψεων λυτρωθείς τη κραταιά σου δυνάμει (με την ισχυρή σου δύναμη)». Εξ άλλου η Υπέρμαχος Στρατηγός είχε σώσει και παλαιότερα την Βασιλεύουσα Πόλη από τους δυσμενείς εχθρούς (Αβαροσλάβους, 626).

Να σημειωθεί ότι οι αυτοκράτορες της Νικαίας, και ιδιαιτέρως ο Θεόδωρος Β' Λάσκαρης, ο γιός του Ιωάννου Γ' Βατάτζη, είχαν την συνείδηση ότι είναι διάδοχοι των Βυζαντινών Βασιλέων από τον Μεγάλο Κωνσταντίνο έως τον Παλαιολόγο και είχαν χριστιανική και ελληνική παιδεία και συνείδηση, όπως φαίνεται, εξ άλλου, και από τα παρακάτω λόγια του Θεοδώρου: «νυν πεποιθώς επί την σην κατέφυγον αντίληψιν κραταιάν και προς την σην σκέπην ολοψύχως έδραμον». Και αλλού: «εθαυμάστωσας όντως νυν επ' εμοί τας ευεργεσίας σου (=έκανες θαυμαστές τις ευεργεσίες σου), Κόρη, και τα ελέη σου», «ως γαρ φυσίζωος [(γεννήτρια της ζωής < φύω+ζω)] εκ των δεσμών των του Άδου προς ζωήν ανήγαγες εις γην με ρεύσαντα».

Είναι αναρίθμητες οι εικόνες που χρησιμοποιεί ο λόγιος ποιητής, μεγάλος ο πλούτος των λέξεων και βαθιά τα νοήματα. Δεν χορταίνει, πραγματικά, κανείς να διαβάζη και να ξαναδιαβάζη το υπέροχο αυτό ποίημα και να εντρυφά συνεχώς στο πλούσιο περιεχόμενό του. Όσο περισσότερο μάλιστα εμβαθύνει, τόσο περισσότερο συναισθάνεται την

λεπτότητα της ευαίσθητης ποιητικής ψυχής, που αντιμετωπίζει συχνά «απορία εκ πάντων» και επιζητεί θερμώς την αντίληψη της φιλεύσπλαχνης Κόρης.

Είναι, μάλιστα, τόσο βέβαιος ότι θα τύχη και αυτήν την φορά της βοήθειας της, ώστε εκφράζει προκαταβολικά τις ευχαριστίες του: «Αληθή Θεοτόκον ομολογώ σε, Δέσποινα», «ου σιωπήσω βοάν τρανώτατα τα μεγαλεία τα σα' ει μη γαρ συ πάντοτε προΐστασο υπέρ εμού πρεσβεύουσα τις εμέ ... ερρύσατο;», «σε δοξάζω και ανυμνώ και γεραίρω (= τιμώ) την πολλήν και άμετρον κηδεμονίαν σου».

Παράλληλα, όμως, εκδηλώνει και την απέραντη ευγνωμοσύνη του για τους «αμέτρους οικτιρμούς» της ευγενούς Κόρης. «Ω της σης προνοίας και της ευεργεσίας, ης αφθόνως αυτός παραπήλαυσα». Αναρωτιέται, μάλιστα, ποιο δώρο θα μπορούσε να φανή αντάξιο των πολλών «δωρημάτων» και της «αμετρήτου χρηστότητός» της και δηλώνει ότι δεν θα παύση ποτέ να διακηρύσσει προς όλους «τον βυθόν του ελέους και την βρύσιν των απείρων θαυμάτων και την πηγήν την άέναον της προς αυτόν συμπαθείας» της Θεοτόκου.

Και πάλι, όμως, αισθάνεται ότι δεν είναι δυνατόν να απαριθμήσει τα μεγαλεία της και να εκφράσει τον «ανεξερεύνητον πλούτον των υπέρ νούν θαυμάτων» της, τα οποία τελούνται «διηνεκώς τοις πόθω τιμώσιν και πίστει προσκυνούσιν (αυτήν) ως αληθή Θεού λοχεύτριαν». Αξιοσημείωτο είναι ότι ο ποιητής δεν υμνεί απλώς την Παναγία για το έλεός της, αλλά την ομολογεί συνεχώς ως «αληθή Θεοτόκον».

Σε μιάν άλλη εξάισια μεταφορά καλεί την Θεοτόκο, «το δοχείον του φωτός το καθαρόν και άμωμον» να φωταγωγήσει αυτόν «τον σκοτισθέντα νυκτί αμαρτημάτων» και να απομακρύνει «η γεννήσασα φως το απρόσιτον» «τον σκοτασμόν της αθλίας του ψυχής και καρδίας».

Ο ποιητής ολοκληρώνει την δέησή του, παρακαλώντας την Παναγία να μην παραβλέψει τα δάκρυα και τον στεναγμό του αλλά να επληρώσει τις αιτήσεις του, εκφράζοντας για άλλη μια φορά την βεβαιότητα «ότι δύναται πάντα, ως πανσθενούς (=παντοδυνάμου) Θεού Μήτηρ, ει νεύση έτι μόνον (= εάν συγκατανεύση, εάν γύρη με συμπάθεια) προς την οικτράν ταπείνωσιν (του)».

Είναι, πράγματι, αξιοπερίεργο πως ένας μεγάλος και τρανός αυτοκράτορας αισθάνεται τόσο αβοήθητος στην αντιμετώπιση των δυσκολιών του. Όποιος, όμως, έχει μελετήσει τον πολυτάραχο βίο του και τις διαρκείς περιπέτειες της αυτοκρατορίας του, είναι, νομίζω, σε θέση να

κατανόηση τις απογοητεύσεις, τον πόνο και την θλίψη της οδυνώσας και συντετριμμένης του καρδιάς, όπως αυτές αποτυπώνονται με την ποιητική γραφίδα μιάς ευαίσθητης ψυχής που συλλαμβάνει και αποδίδει λεπτομερώς όλες τις αποχρώσεις των συμφορών.

Αυτό που είναι, όμως, ιδιαιτέρως παρήγορο είναι ότι ο ποιητής, παρ' ότι θλίβεται πικρώς και θρηνεί γοερώς για τα αμέτρητα προσωπικά και γενικά δεινά, που του προξενούν εχθροί και φίλοι, εν τούτοις δεν χάνει την ελπίδα του στον Θεό και στην Παναγία Μητέρα Του. Για την ακρίβεια Αυτή είναι πλέον η μόνη του ελπίδα, η τελευταία του καταφυγή και παραμυθία «ταίς θλίψεσιν του βίου».

«Και που λοιπόν άλλην ευρήσω αντίληψιν; Που προσφύγω; Που δε και σωθήσομαι; Τίνα θερμήν έξω βοηθόν θλίψεσι του βίου και ζάλαις, οίμοι κλονούμενος; Εις σε μόνην ελπίζω και θαρρώ και καυχώμαι και προστρέχω τη σκέπη σου· σώσον με.» (α' τροπάριο δ' ωδής, παρόμοιο με το α' της θ' ωδής: «Προς τίνα καταφύγω άλλην, Αγνή...»).

Δεν μένει, επομένως, παρά και εμείς, οι πολλαπλώς και πολυτρόπως απογοητευμένοι από τους κήρυκες της ελπίδος του κόσμου τούτου, να εναποθέσωμε πλέον τις ελπίδες μας στην μόνη «κραταιάν αντίληψιν», την «αβοηθήτων δύναμιν και ελπίδα απηλπισμένων», και να την παρακαλέσωμε θερμώς να δεχθή και την δική μας πενιχρή δέηση και τους αμετρήτους στεναγμούς της καρδιάς μας.

Εκείνη είναι η μόνη που δεν αφήνει κανέναν «κατησχυμμένο» αλλά ικανοποιεί τις δεήσεις όλων όσων αιτούνται την χάριν και λαμβάνουν το δώρημα πάντοτε προς το συμφέρον της αιτήσεώς των.

Γλυκιά μας Παναγία, εσύ που είσαι η Μητήρ του Πανσθενούς Δεσπότη, νεύσον και προς την ημών ταπείνωσιν και μεσίτευσον προς την σωτηρίαν πάντων των εις σε ειλικρινώς προστρεχόντων και πιστώς δεομένων. Γένοιτο!

Πηγή : <https://www.pemptousia.gr/>